

ПЕТРАКОВА К.О., доцент кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, к.держ.упр.

K. PETRAKOVA, Associate Professor of Psychology, Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine, Candidate of State Administration

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯВИЩА КОРУПЦІЇ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

INSTITUTIONAL FEATURES OF THE PHENOMENON OF CORRUPTION AND THE MAIN DIRECTIONS OF ITS OVERCOMING

Стаття присвячена дослідженню інституційних особливостей корупції як явища, зокрема в теорії публічного управління. Встановлено, що базовою основою форми взаємодії суб'єктів є володіння чи розпорядження обсягом ресурсів у межах різноманітних інститутів. При цьому, акумулювання і розподілення ресурсів є основоположною функцією держави, тому корупція в органах державної влади є найбільш актуальним предметом уваги суспільства і саме на неї спрямовуються основні зусилля щодо її подолання. Практичний вимір існування корупції в сучасному суспільстві у правозастосовній практиці обмежений конкретними визначенням певних дій певним колом осіб. Встановлено, що володіння, розпорядження певним ресурсом є визначальним для подальшої побудови корупційних мереж; виходячи з цього, масив інструментів подолання корупції представляється такими основними напрямками, як: автоматизація процесів, пов'язаних із розподіленням матеріальних благ серед соціальних суб'єктів, зокрема, дозвільної, конкурсної, розпорядчої документації, регламентація процедур державних послуг для фізичних і юридичних осіб та забезпечення їх прозорості, підвищення міри відповідальності за корупційні правопорушення, залучення громадськості у державні процеси, впровадження дієвої громадської експертизи, громадського контролю за допомогою сучасних інформаційних технологій, впровадження заходів фінансового контролю і моніторингу стосовно фізичних і юридичних осіб, де присутній високий ризик корупції, проведення роз'яснювальної роботи із посадовими особами та претендентами на посади.

Ключові слова: корупція, корупційні дії, державні ресурси, корупційні правопорушення, корупційні мережі, інструменти подолання корупції

The article is devoted to the study of institutional features of corruption as a phenomenon, in particular in the theory of public administration. It is established that the basic basis of the form of interaction of subjects is the possession or disposal of resources within various institutions. At the same time, the accumulation and distribution of resources is a fundamental function of the state, so corruption in public authorities is the most important subject of public attention and it is on it that the main efforts to overcome it are directed. The practical dimension of the existence of corruption in modern society in law enforcement practice is limited to the specific definition of certain actions by a certain group of people. It is established that the possession, disposal of a certain resource is crucial for the further construction of corruption networks; Based on this, the array of tools to combat corruption is represented by such main areas as: automation of processes related to the distribution of material goods among social actors, in particular, permits, tenders, administrative documents, regulation of public services for individuals and legal entities; ensuring their transparency, increasing the degree of responsibility for corruption offenses, involving the public in state processes, introduction of effective public expertise, public control with the help of modern information technologies, introduction of financial control and monitoring measures for individuals and legal entities where there is a high risk of corruption, explanatory work with officials and candidates for positions.

Keywords: corruption, corrupt actions, state resources, corruption offenses, corruption networks, tools for overcoming corruption

Постановка проблеми. Незважаючи на значний прогрес в інституціоналізації українського суспільства, науковий інтерес до корупції як явища, всебічного дослідження його етимології та пошуку шляхів його мінімізації не знижується.

Тому посттрансформаційний пе-

ріод розвитку української державності супроводжуються новими викликами, серед яких корупція все ще є одним із найактуальніших. У науковій теорії та практиці сьогодні використовується досить інваріантний підхід до визначення і класифікації корупції, що зумовлює необхідність унормування категоріаль-

ного апарату досліджуваного явища.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. У дослідженні корупції як явища, зокрема в теорії публічного управління, існує потреба розвитку теоретичної бази з цього питання, розширення понятійного апарату, оптимальна класифікація ознак цього явища. Викла-

дене визначає необхідність здійснення запропонованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням корупції займалися такі науковці, як: О. О. Акімов, Ю. В. Боковикова, В.Ю. Го-лубовський, В. А. Гошовська, В. В. Кузьменко, Д. Михайленко, М.І. Мельник, Ю.А. Нисневич, О. Пархоменко-Куцевіл, А. В. Савченко, Е. А. Томилова, В. М. Трепак, М. В. Фоміна

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити інституційні особливості явища корупції та визначити основні напрями його подолання

Виклад основного матеріалу. Корупція як явище у різних своїх формах і проявах супроводжувало людську цивілізацію протягом всього її існування. Саме слово «корупція» походить від латинського «corruptio», що означає «псування», «розбещення» [1, с. 578]. Стосовно корупції в державному апараті ще Аристотель відзначав, що ті, хто купує владу за кошти, відносяться до неї як до способу отримання прибутку [2, с.439]. При цьому, найголовнішим питанням державного будівництва він вважав забезпечення неможливості посадовим особам наживання на державній власності [2, с. 547].

Корупція супроводжує людську діяльність упродовж всієї історії людського соціуму, оскільки це явище соціальне за своєю природою. Як зазначає О. Акімов, корупція – не просто соціальне, а й психологічне та моральне явища, оскільки вона не існує відокремлено від людей – їх поведінки, діяльності; це спосіб мислення, який зумовлює спосіб життя [3].

У продовження даного контексту розуміння цього явища, дослідники Ю.А. Нисневич та Є.О. Томилова також розглядають корупцію з позиції соціально-антропологічного підходу, який виходить з того, що, поряд із позитивними, людині властиві такі негативні природні якості, як: агресія, егоїзм, жага до задоволення своїх матеріальних потреб; і навіть жага до досягнень, влади, кар'єри, творчості також з точки зору психології є сублімованими формами жаги до задо-

волення [4, с. 26]. В межах даного підходу В.М. Трепак вважає, що корупція в соціологічній теорії усвідомлюється як форма соціальних відносин, передбачає аналіз її як форми взаємодії суб'єктів, що володіють різним обсягом ресурсів у межах різноманітних інститутів як нормативних систем [5, с.188]

В межах нормативно-ціннісного підходу до визначення корупції, за яким прояв корупції співвідноситься із законодавчими, моральними та етичними нормами та базовими ціннісними категоріями, притаманним людському суспільству (суспільна користь і загальне благо) [4, с. 26-27], К. Фридрих визначає корупцію через девіантну поведінку очільників органів публічної влади: корупція, на його думку, це один з видів поведінки, що відхиляється від домінуючих в певному політичному контексті норм того чи іншого суспільства, що обумовлено мотивацією отримання приватної вигоди або вигоди родини чи певної групи людей за рахунок суспільних витрат, що мають грошове вираження або інші форми (просування на службі, отримання нагороди тощо) [6].

Інша група дослідників ідентифікує корупцію як юридичну категорію з позиції конкретизації певних деструктивних взаємо-відносин посадових осіб із державними інститутами. Так, О. Пархоменко-Куцевіл визначає корупцію як «протиправну дію або бездіяльність посадової особи (або особи, яка наділена певними адміністративно-розпорядчими повноваженнями та функціями), яка спрямована на отримання власного інтересу (як матеріального, так і ні, зокрема певної послуги, привілеїв, пільг тощо) через здійснення своїх функціональних обов'язків та має негативний наслідок для держави, суспільства та органу державної влади» [7]. В.А. Гошовська ідентифікує корупцію як загальну назву злочинних дій у сфері державного управління, політики, що полягають у використанні державними посадовими особами, політичними і громадськими діячами довірених їм прав і владних повноважень, тобто будь-якої наданої йому влади чи свого посадового становища для незаконного збагачення або осо-

бистої заінтересованості, з метою реалізації вузькокорпоративних (кланових) інтересів, а також власного збагачення; і правова сутність якої проявляється в тому, що вона завжди посягає на встановлений порядок реалізації публічної влади [8, с. 254].

При цьому, О. Пархоменко-Куцевіл виділяє такі види корупційних дій, які притаманні саме українському суспільству: 1) корупція в органах державної влади, серед суб'єктів господарювання державних підприємств (організацій, установ); 2) корупція в приватних організаціях, установах, закладах. Зазначені види корупційних дій, у свою чергу вона поділяє на такі: 1) залежно від характеру корупційних відносин: постійна (систематична); випадкова; несистематична; 2) залежно від кількості суб'єктів «хабародавців»: одноособова, колективна; 3) залежно від мети отримання хабара: отримання матеріальних ресурсів, отримання нематеріальних ресурсів; 4) залежно від структури корупційних відносин: сформована структура; несформована (випадкова) структура; 5) залежно від наслідків корупційних дій: міжнародні збитки; національні збитки (як моральні, так і матеріальні); локальні збитки; місцеві збитки; 6) залежно від типу корупційних послуг: привілеї, пільги, кар'єрне зростання, прибуток, правові переваги, отримання послуг у натуральній формі; 7) залежно від джерела походження результатів, отриманих від корупції дій (або бездіяльності): в межах правового регулювання; поза межами правового регулювання [7, с.141]. Отже, серед основних видів корупції дослідниця визначає корупцію у сфері державної влади, а саме в органах, що здійснюють регулювання та контроль за дотриманням правил і норм, встановлених державою, в органах керуючих компаніями та підприємствами, в органах, які здійснюють фіскальну й грошову політику; ділову корупцію, що виникає у разі взаємодії влади та бізнесу [7, с. 140].

Ще більш диференційовану класифікацію основних підходів щодо розуміння явища «корупція» пропонує М.І. Мельник. Так, коруп-

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

цію розглядають як: 1) підкуп і продажність державних чи інших службовців (за такого підходу корупцію ототожнюють із хабарництвом); 2) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з корисливою метою; 3) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з будь-якої особистої зацікавленості; 4) використання службових повноважень, статусу посади, а також її авторитету та пов'язаних із ними можливостей для задоволення особистого інтересу або в групових інтересах; 5) елемент (ознака) або різновид організованої злочинності; 6) поняття, визначення якого обмежене лише загальними ознаками, відсутністю чітких формулювань, які б дали змогу виділити суттєві ознаки цієї правової категорії [9, с. 113-116].

Таким чином, на думку деяких дослідників [10, с. 7], основні підходи щодо розуміння корупції у сучасному суспільстві можна звести до таких змістовних сентенцій:

– корупція розуміється як підкуп-продажність державних службовців;

– корупція розглядається як зловживання владою або посадовим становищем, здійснене в певних особистих інтересах або в інтересах інших осіб;

– корупцію розуміють як використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб.

У процесі державотворення будь-яке соціальне явище, особливо негативного характеру, знаходить відображення у нормативно-правовій практиці певного суспільства, оскільки державні органи потребують вироблення механізмів протидії деструктивних наслідків цих явищ. Слід зауважити, що нормативно-правове визначення явища завжди має чітко детерміновану, структуровану природу, що, зазвичай, не враховує певні аспекти його існування.

Так, законодавче визначення явища корупції в Україні на сьогодні базується на дефініції, яка унормована у Законі України «Про запобігання корупції»: корупція – використання визначеною законом

особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди певній особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [11].

При цьому, А. Савченко вважає, що поняття «корупція», що існує у національному антикорупційному законодавстві, «переобтяжене» кримінально-правовими ознаками та не відбиває всього спектру сфер, на які може поширюватися це негативне явище [12]. Подібний висновок робить Ю. Ваньчик, який відзначає, що нормативне визначення поняття корупції обмежуються загальними ознаками і характеризується відсутністю чітких формулювань, які б дозволили виділити суттєві ознаки цієї правової категорії: визначення корупції як акту правопорушення державних службовців або як системи відповідних стосунків між певними посадовими особами та кримінальним середовищем на основі протиправної діяльності цих посадових осіб на шкоду державним та суспільним інтересам тощо відображає доктринальне розуміння корупції як правової категорії і воно лише з одного боку характеризує це поняття [13]. Таким чином, дослідник відзначає, що корупція зводиться до конкретного суспільно небезпечного діяння (злочину), а точніше до посадового зловживання, яке: 1) мало корисливий характер; 2) було спрямовано на збагачення або протиправне одержання матеріальних чи інших благ і переваг в особистих чи групових інтересах [13].

Таким чином, практичний вимір існування корупції в сучасному суспільстві у правозастосовній практиці звужується до конкретних чітко визначених випадків певних дій певним колом осіб. За таких обмежень вкрай важливо здійснення класифікації цих дій та кола осіб за інституційними ознаками, притаманними певному суспільству, ос-

ільки саме унаочнення особливостей корупції в суспільстві може стати підґрунтям розроблення ефективної системи заходів щодо її подолання.

Різномісний підхід різних науковців до визначення корупції зумовлює інваріантність підходів до класифікації корупції – за видами публічних органів, за категоріями посад, за сферами діяльності за територіальною ознакою тощо. Зокрема, В.Ю. Голубовський, Т.Н. Сиднокова класифікують корупцію за такими підставами: за статусом суб'єктів корупції, за рівнем цих суб'єктів, за масштабом територіального охоплення, за ступенем повторюваності корупційних відносин [14, с. 242]. За статусом суб'єктів науковці виділяють державну і приватну корупцію; за рівнем цих суб'єктів – низову (індивідуальну) і вершинну (інституціональну) корупцію; за масштабом територіального охоплення – внутрішньодержавну і міжнародну корупцію; за ступенем повторюваності корупційних відносин – одиничну (випадкову) і системну корупцію [14, с. 242]; за формами – хабарництво, протекціоналізм, лобізм, фаворитизм, непотизм, незаконне привласнення публічних коштів для приватного використання [14, с. 243].

Фоміна М.В., Кузьменко В.В. класифікують корупційні дії за багатокритеріальним підходом на основі розгалуженої структуризації явища [15]:

1. За суб'єктами корупційних відносин:

– суб'єкти – хабарники: державні чиновники; менеджери державних і приватних фірм; політичні діячі.

– суб'єкти, що пропонують хабар: громадяни; приватні підприємці; приватні легальні фірми; тіньовий бізнес; державні фірми; політичні діячі; державні чиновники.

2. За цілями корупції з точки зору її суб'єктів:

– суб'єкти – хабарники: багатіння за рахунок отримання товарно-грошових цінностей; обмін послугами (протекціонізм, патронаж, кронізм, фаворитизм);

– суб'єкти, що пропонують хабар: прискорення вирішення питань в межах правового поля; вирі-

шення питань за межами правового поля; отримання вигідних державних замовлень; кар'єрне зростання; лобювання необхідних нормативно-правових актів; встановлення «добрих відносин»; отримання конкурентних переваг.

3. За ініціативністю у корупційних відносинах:

– вимагання хабара посадовою особою;

– підкуп посадових осіб за ініціативою суб'єктів, що пропонують хабар;

– традиціоналізм у корупційних відносинах.

4. За рівнем організації та розповсюдження корупційних відносин:

– «низинна» корупція: місцева; регіональна;

– «верховинна» корупція: національна; міжнародна.

5. За типом організації корупційних відносин:

– локальний – має разовий характер;

– стільниковий – має сезонний або постійний характер.

6. За видом корупційних відносин:

– тверді: хабар у вигляді товару; грошовий хабар; хабар у вигляді різного роду цінностей (антикваріат, коштовності, ювелірні прикраси та ін.);

– м'які: непотизм (кумівництво); кронізм (протекціонізм); фаворитизм; патронаж; лобізм; родинність; клановість; трайбалізм; місництво та інші.

7. За ступенем централізації корупційних відносин:

– децентралізована корупція (випадкова);

– централізована корупція («знизу доверху»);

– централізована корупція («зверху до низу»).

8. За регулярністю корупційних дій:

– епізодична корупція.

– систематична або інституційна корупція.

– клептократична – корупція як невід'ємна частина владних відносин.

Фоміна М.В., Кузьменко В.В. критично ставляться до нормативного визначення корупції, у якому «у ролі корупціонера сприймають державу, як принципал, а у ролі

агента – державного службовця, який має певні обов'язки та може їх використовувати із особистою вигодою», вважаючи, що «такий підхід повністю виправданий щодо соціально-економічних систем, в яких розмежовані влада і бізнес, але зовсім не відображує реального стану речей в умовах трансформаційних економік, а тим більше в Україні» [15]. На їх думку, дослідження поняття корупції повинно ґрунтуватись на її розумінні її як особливого виду відносин обміну, які об'єднують окремих людей, різні інститути в єдиний соціальний організм. і які здійснюються з порушенням формальних і неформальних інститут-ційних обмежень [15].

Стосовно класифікації корупції за колом осіб, що її здійснюють (можуть здійснювати), як зазначалось вище, воно визначається виходячи із переліку суб'єктів корупційних відносин: це, передусім, державні чиновники; менеджери державних і приватних фірм; політичні діячі. Як зазначалось, в межах соціально-антропологічного підходу до розуміння корупції, базовою основою форми взаємодії суб'єктів є володіння чи розпорядження обсягом ресурсів у межах різноманітних інститутів. Акумулявання і розподілення ресурсів є основоположною функцією держави, тому корупція в органах державної влади є найбільш актуальним предметом уваги суспільства і саме на неї спрямовуються основні зусилля щодо її подолання.

Відповідно до методичних рекомендацій «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування», розроблених Міністерством юстиції України, головним критерієм віднесення особи, що працює в органах публічної влади, до кола посадових осіб, я отже, осіб з високим ступенем корупційних ризиків, є наявність в неї організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій.

Як зазначено в Методичних рекомендаціях з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб

[16], виконання функцій держави чи місцевого само-врядування, з якими можуть бути пов'язані приватні інтереси службової особи, охоплює практично весь спектр управлінських відносин. Насамперед це стосується сфер, де у службових осіб наявні дискреційні повноваження:

– проведення публічних закупівель товарів, здійснення робіт та надання послуг;

– здійснення державного нагляду і контролю;

– підготовка і прийняття рішень про розподіл бюджетних коштів, квот, відведення земельних ділянок тощо;

– продаж державного майна;

– укладення договорів оренди земельних ділянок, що перебувають у державній власності;

– прийняття рішень про повернення або заліку надміру сплачених або надмірно стягнених сум податків і зборів, а також пені та штрафів;

– ліцензування окремих видів діяльності, видача дозволів на окремі види робіт;

– проведення державної експертизи і видача висновків тощо

Національним агентством з питань запобігання корупції затверджено перелік посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, серед яких виокремлюються посади Керівника Офісу Президента України, його першого заступника та заступника, посади керівників і заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України, Державної судової адміністрації України, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами. Також посадами з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків визначили посади державної служби, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, деякі посади в органах місцевого самоврядування (перших заступників, заступників міських голів, заступників сільських, селищних голів, заступників голів районних, районних в містах рад, секретарів, керуючих справами виконавчих

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

комітетів міських, сільських, селищних рад; голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської міської рад [17].

Отже, володіння, розпорядження певним ресурсом, матеріальним чи нематеріальним, є так званим «ядром» корупції як явища, і визначальним для подальшої побудови «корупційних мереж, яка проявляється у формуванні неформальних і нелегальних взаємозв'язків та взаємозалежностей між чиновниками по вертикалі управління в одній структурі, а також по горизонталі на різних рівнях управління між різними структурами» [18].

Ю. В. Боковикова виокремлює першочергові кроки держави на шляху подолання корупції [19]:

– політична воля керівництва країни щодо вирішення питань протидії корупції у вищих ешелонах влади;

– закріплення повноважень на горизонтальних рівнях таким чином, щоб вони не дублювали одне одного;

– запровадження курсу навчання з державно-правових питань у вищих навчальних закладах з метою подолання необізнаності населення у цій сфері;

– залучення громадян до роботи у громадських радах, розроблення проєктів управлінських рішень, громадської експертизи, фінансового контролю діяльності органів влади тощо.

О.О. Акімов вважає, що задля подолання корупції потрібно вирішувати такі основні завдання [3]:

1) зменшення кількості так званих «хабаромістких» функцій державного управління (видача дозволів, ліцензій, довідок тощо);

2) чітке законодавче визначення процедур прийняття управлінських рішень;

3) забезпечення прозорості прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів тощо;

4) підвищення рівня соціального забезпечення населення;

5) підвищення кримінальної відповідальності за корупційну діяльність.

Виходячи з цього, весь масив інструментів подолання корупції можна представити такими основними напрямками:

1. Автоматизація процесів, пов'язаних із розподіленням матеріальних благ серед соціальних суб'єктів, зокрема, дозвільної, конкурсної, розпорядчої документації. У такий спосіб зникає суб'єктність розпорядження ресурсами, тобто організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції знеособлюються. Цей метод є достатньо ефективним, оскільки має інституційне наповнення і може функціонувати без постійного авторитарного втручання з боку державних органів. Такий метод подолання корупції є складовою частиною загального процесу запровадження в Україні електронного урядування.

2. Регламентація процедур державних послуг для фізичних і юридичних осіб та забезпечення їх прозорості, що ускладнює можливість надання штучно мотивованих відмов чи «затягування» надання державних послуг суб'єктам, звуження кількості державних органів, які можуть надавати адміністративні послуги, а отже, зменшення кількості контактів отримувачів і надавачів державних послуг.

3. Підвищення міри відповідальності за корупційні правопорушення, так звані, «силові, репресивні» методи. Як і будь-який силовий метод, потребує постійного контролю застосування, оскільки не має самостійного інституційного потенціалу. Вважаємо, що цей метод повинен використовуватися у комплексі із іншими антикорупційними методами, які змінюватимуть інституційне середовище і не може розглядатись як основний.

4. Залучення громадськості у державні процеси, впровадження дієвої громадської експертизи, громадського контролю за допомогою сучасних інформаційних технологій. Метод також є складовою частиною загального процесу запровадження в Україні електронного урядування.

5. Впровадження заходів фінансового контролю і моніторингу стосовно фізичних і юридичних осіб, де присутній високий ризик корупції, проведення роз'яснювальної роботи із посадовими особами та претендентами на посади.

Звичайно, для впровадження необхідних змін має існувати чітка та однозначна прихильність до проведення антикорупційних реформ на найвищому рівні українського керівництва, тобто політична воля керівництва країни, а також загальне підвищення соціальної культури громадян.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, практичний вимір існування корупції в сучасному суспільстві у правозастосовній практиці обмежений конкретними визначенням певних дій певним колом осіб. За результатом здійснення класифікації цих дій та кола осіб за інституційними ознаками, притаманними певному суспільству, встановлено, що володіння, розпорядження певним ресурсом є визначальним для подальшої побудови корупційних мереж. Виходячи з цього, масив інструментів подолання корупції представляється такими основними напрямками, як: автоматизація процесів, пов'язаних із розподіленням матеріальних благ серед соціальних суб'єктів, зокрема, дозвільної, конкурсної, розпорядчої документації, регламентація процедур державних послуг для фізичних і юридичних осіб та забезпечення їх прозорості, підвищення міри відповідальності за корупційні правопорушення, залучення громадськості у державні процеси, впровадження дієвої громадської експертизи, громадського контролю за допомогою сучасних інформаційних технологій, впровадження заходів фінансового контролю і моніторингу стосовно фізичних і юридичних осіб, де присутній високий ризик корупції, проведення роз'яснювальної роботи із посадовими особами та претендентами на посади.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

2. Аристотель. соч. в 4-х т. М., 1984. Т. 4. 830 с.

3. Акімов О. О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні. Державне управління: теорія та практика. 2014.

№ 1. С. 181-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23

4. Нисневич Ю. А., Томилова Е. А. Влияние мотивации на коррупционное поведение должностных лиц в системе публичной власти // Вестник РУДН. Серия: Политология. 2016. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyani-e-motivatsii-na-korrupsionnoe-povedenie-dolzhnostnyh-lits-v-sisteme-publichnoy-vlasti> (дата обращения: 15.03.2020).

5. Трепак В. М. Особливості дефініції поняття «корупція». Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 4. С. 181-196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvns_2015_4_17

6. Friedrich Carl J. Corruption in Historical Perspective / Political Corruption: concepts and contexts / Arnold J. Heidenheimer and Michael Johnston, editors. Third Edition. Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London (UK), 2005. С. 15

7. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретико-методологічні підходи до класифікації корупційних відносин в Україні. Адміністративне право і процес. № 9. 2018. С. 138-142. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/26.pdf>

8. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.

9. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: [монографія]. Київ: Атіка, 2001. 304 с.

10. Корупція як негативне соціальне явище: шляхи її подолання в Україні та міжнародний досвід / І. М. Різак, Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак [та ін.]. Ужгород : Лира, 2004. С. 7.

11. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

12. Савченко А. В. Поняття «корупція» у контексті кримінального права / А.В. Савченко // Кримінально-правові та кримі-

нологічні засади протидії корупції: зб. тез доп. V Міжнар. наук. практ. конф. (31 берез. 2017 р., м. Харків /МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінол. асоц. України. Харків: ХНУВС, 2017. С. 165-166.

13. Ваньчик Ю. А. Загально-теоретичні підходи до визначення корупції, корупційних діянь і корупційних відносин. Філософські та методологічні проблеми права. 2014. № 1. С. 175-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2014_1_20

14. Голубовский В. Ю. Формы и виды проявления коррупции в современном обществе. Политическая лингвистика. 2015. № 2 (52). С. 240-246.

15. Сутність, форми і класифікація корупційних відносин / М.В. Фомина, В.В. Кузьменко // Економічний вісник університету. 2013. Вип. 21(1). С. 182-186. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sutnist-formi-i-klasifikatsiya-korupsiynih-vidnosin>

16. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб/затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 14 лип. 2016 р. № 2. URL: <https://nazk.gov.ua/sites/default/rekomendaciyi.pdf>

17. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків: рішення НАЗК від 17 черв. 2016 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16#Text>

18. Михайленко Д. Функціонування корупційних мереж як перешкода формуванню політичної волі протидіяти корупції. Підприємство, господарство і право. 2017. № 5. С. 205-209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_5_47

19. Боковикова Ю. В. Механізм протидії корупції. Теорія та практика держ. упр. : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2017. Вип. 1(56). С. 92-99.

References

1. Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with appendix and supplement) / Uklad. and heads. ed. W. T. Busel. K.; Irpen: VTF "Perun", 2005. 1728 p.

2. Aristotle. op. in 4 vols. M., 1984. Vol.4. 830 s.

3. Akimov OO Psychological aspects of corruption in public administration. Public administration: theory and practice. 2014. № 1. pp. 181–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23

4. Nisnevich Yu. A., Tomilova EA The influence of motivation on the corrupt behavior of officials in public power // Bulletin of the PFUR. Series: Political Science. 2016. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyani-e-motivatsii-na-korrupsionnoe-povedenie-dolzhnostnyh-lits-v-sisteme-publichnoy-vlasti> (access date: 15.03.2020). 5. Trepak VM Features of the definition of "corruption". Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs. 2015. № 4. pp. 181-196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvns_2015_4_17

6. Friedrich Carl J. Corruption in Historical Perspective / Political Corruption: concepts and contexts / Arnold J. Heidenheimer and Michael Johnston, editors. Third Edition. Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London (UK), 2005. P. 15

7. Parkhomenko-Kutsevil O. Theoretical and methodological approaches to the classification of corruption in Ukraine. Administrative law and process. № 9. 2018. S.138-142. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/26.pdf>

8. Encyclopedia of public administration: in 8 volumes / Nat. acad. state uпр. under the President of Ukraine; scientific editor board: Yu. V. Kovbasyuk (chairman) and others. K.: NAPA, 2011. Т. 1: Teoriya derzhavnogo upravlinnia / nauk.-red. board: VM Knyazev (co-chairman), IV Rozputenko (co-chairman) and others. 2011. 748 p.

9. Melnyk MI Corruption: essence, concepts, countermeasures: [monograph]. Kyiv: Attica, 2001. 304 p.

10. Corruption as a negative social phenomenon: ways to overcome it in Ukraine and international experience/ I.M.Rizak, Yu.M. Bisaga, M.M. Palinchak [etc.]. Uzhhorod: Lira, 2004. S. 7.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

11. On Prevention of Corruption: Law of Ukraine of October 14, 2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> 12. Savchenko AV The concept of "corruption" in the context of criminal law /A.V. Savchenko // Criminal-legal and criminological principles of anti-corruption: collection. thesis add. V International. scientific practice conf. (March 31, 2017, Kharkiv / Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv National University of Internal Affairs; Criminal Association of Ukraine. Kharkiv: KhNUVS, 2017. P. 165-166.

13. Vanchik YA General theoretical approaches to the definition of corruption, acts of corruption and corrupt relations. Philosophical and methodological problems of law. 2014. № 1. Pp. 175–181. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2014_1_20

14. Golubovsky V. Yu. Forms and types of corruption in modern society. Political linguistics. 2015. № 2 (52). Pp. 240-246. 15. The essence, forms and classification of corruption relations / MV Fomina, VV Kuzmenko // Economic Bulletin of the University. 2013. Vip. 21 (1). Pp. 182-186. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sutnist-formi-i-klasifikatsiya-koruptsiynih-vidnosin>

16. Methodical recommendations on the prevention and settlement of conflicts of interest in the activities of persons authorized to perform the functions of state or local self-government, and persons equated to them / approved. decision of the National Agency for the Prevention of Les / metodychni_corruption July 14.

2016 № 2. URL: <https://nazk.gov.ua/sites/default/rekomendaciyi.pdf>. 17. On approval of the List of positions with high and high level of corruption risks: NAPC decision of June 17, 2016 №-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16#Text>

18. Mykhaylenko D. Functioning of corruption networks as an obstacle to the formation of political will to combat corruption. Entrepreneurship, economy and law. 2017. № 5. pp. 205–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_5_47

19. Bokovikova YV Mechanism for combating corruption. Theory and practice of state. упр. : zb. Science. pr./Nats. acad. state упр. under the President of Ukraine, Kharkiv. region. Inst. упр. Kharkiv, 2017. Issue. 1 (56). Pp. 92-99.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2020 р.